

e-ISSN: 2536-4596

KARE- Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyat, Tarih ve Düşünce Dergisi

KARE- International Journal of Comparative Literature, History and Philosophy

Başlık/ Title: II. Abdülhamid'in Karşı Propaganda Hamlesi Olarak Amerikalı Karikatürist Homer Davenport'un Osmanlı'ya Seyahati / American Cartoonist Homer Davenport's Travel to Ottoman Empire as Abdulhamid II's Counterpropaganda

Yazar/ Author

Kenan Koçak

ORCID ID

0000-0002-6422-2329

Bu makaleye atıf için: Kenan Koçak, II. Abdülhamid'in Karşı Propaganda Hamlesi Olarak Amerikalı Karikatürist Homer Davenport'un Osmanlı'ya Seyahati, *KARE*, no. 10 (2020): 81-119

To cite this article: Kenan Koçak, American Cartoonist Homer Davenport's Travel to Ottoman Empire as Abdulhamid II's Counterpropaganda, *KARE*, no. 10 (2020): 81-119

Makale Türü / Type of Article: Araştırma Makalesi / Research Article

Yayın Geliş Tarihi / Submission Date: 31 Ağustos / August 2020

Yayına Kabul Tarihi / Acceptance Date: 25 Aralık / Dec 2020

Yayın Tarihi / Date Published: 26 Aralık / Dec 2020

Web Sitesi: <https://karedergi.erciyes.edu.tr/>

Makale göndermek için / Submit an Article: <http://dergipark.gov.tr/kare>

Uluslararası İndeksler/International Indexes

Index Copernicus: Indexed in the ICI Journal Master List 2018 Kabul Tarihi /Acceptance
Date: 11 Dec 2019

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

Yazar: Kenan Koçak*

II. Abdülhamid'in Karşı Propaganda Hamlesi Olarak Amerikalı Karikatürist Homer Davenport'un Osmanlı'ya Seyahati

Özet: 1800'lerin sonu 1900'lü yılların başında Amerikan gazetelerinde çalışan en güçlü politik karikatüristlerden biri olan Homer Calvin Davenport aynı zamanda ünlü bir Arap atı yetiştiricisidir. 1904 yılındaki Amerikan Başkanlık seçimlerinde Theodore Roosevelt için çalışmış ve onun için hazırladığı afiş milyonlarca kopya yapıp dağıtılmıştır. Bu seçim kampanyasıyla Amerika Birleşik Devletleri Başkanı seçilen Theodore Roosevelt'le kurduğu yakınlığı sayesinde, Osmanlı'dan Amerika'ya Arap atları ihraç etmek üzere dönemin Washington Büyükelçisi Şekib Bey aracılığıyla Sultan II. Abdülhamid'in iradesini elde etme girişiminde bulunmuştur. O güne dek Sultan II. Abdülhamid, Arap atlarının Osmanlı İmparatorluğu sınırları dışına çıkarılmasına izin vermemiş olsa da hem Şekib Bey'in hem de Homer Davenport'un beklentilerinin tersine talepte buldukları at sayısı kadar ihraç etmesine izin vermiştir. Davenport, Aneze aşiretinden at tedarik etmek amacıyla Suriye'ye geçmeden önce Sultan II. Abdülhamid'le görüşebilmek amacıyla uğradığı İstanbul'da, 20 Temmuz 1906 tarihindeki Cuma Selamlığı'na katılmıştır. Sultan'la bizzat görüşemese de o tarihe dek yakından çok az fotoğrafı çekilebilmiş ve neredeyse hiç resmi yapılamamış olan Sultan II. Abdülhamid'i çok yakından görüp çizimlerini yapmıştır. Sonrasında geçtiği Suriye'de bir ayı aşkın süre zarfında Aneze aşiretinin konuğu olarak dolaştığı bölgede çeşitli devlet adamları ve toplumun ileri gelen kişileriyle görüşmüş ve kendi deyimiyle Osmanlı Devleti'nin baskı ve denetimi en yoğun uyguladığı ve bilhassa yabancılara karşı daha bir titiz olduğu dönemde yaptığı bu seyahatte neredeyse hiçbir ciddi sorunla karşılaşmamıştır. Seyahati neticesinde, başta hedeflediği altı veya sekiz at yerine, Amerika'ya yirmi yedi at götürmeyi başaran Homer Davenport'un 1909 yılında yayınladığı *My Quest of The Arab Horse* (Arap Atının Peşinde) isimli kitabında yer verdiği çizimler ve yazdıkları, aynı tarihlerde Batı'daki olumsuz Abdülhamid algısının tam tersini söylemiştir. Bu noktadan hareketle Sultan II. Abdülhamid'in yıllarca hiçbir kimse için vermediği at ihraç iznini bir Amerikalı karikatürist için vermesi manidardır. Ayrıca Sultan Abdülhamid, Homer Davenport'un dünyaya yayılmış ününden faydalanmak için ona her türlü kolaylığı sağlayarak ve attığı neredeyse her adımda onu hiç yalnız bırakmayarak kendisi hakkında olumlu imaj çizmesi için çabalamış ve bunda da başarılı olmuştur denebilir.

Anahtar Kelimeler: Homer Davenport, Karikatür, Arap Atı, II. Abdülhamid, Propaganda, Amerika-Osmanlı İlişkileri, Seyahatname

American Cartoonist Homer Davenport's Travel to Ottoman Empire as Abdulhamid II's Counterpropaganda

Abstract: Homer Calvin Davenport, one of the most powerful political cartoonists working in American newspapers in the late 1800s and early 1900s, was also a renowned Arabian horse breeder. Davenport, who was born on March 8, 1867 in the state of Oregon, had a passion for Arabian horses, which started at a very young age. He worked for Theodore Roosevelt in the 1904 American Presidential elections, and the poster he prepared for him was distributed in millions

* Dr. Öğr. Üyesi, Erciyes Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü,
kenankocak@erciyes.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-6422-2329>

of copies. Thanks to his close relationship with Theodore Roosevelt, who was elected President of the United States with this election campaign, he attempted to obtain the irade of Abdulhamid II. Until that time, Abdulhamid II had not allowed Arabian horses to be taken out of the Ottoman Empire, but he allowed Davenport to export the number of horses he demanded. Before crossing to Syria to buy horses from Aneze tribe, Davenport stopped in Istanbul for a while in the hope of meeting the Sultan. Even though he could not meet him personally, on the 20th of July, 1906, Friday, he attended the Sultan's Selamlık at Yıldız Mosque and was able to draw caricatures of Abdulhamid II, who had almost never been photographed or drawn before. He also commented on the Sultan's personality, based on the physical characteristics of him. What he said about Abdulhamid was totally opposite of the unfavourable perception of him in Europe. He met various statesmen and prominent people in Syria where he travelled as a guest of Aneze tribe for more than a month. When, in his own words, the Ottoman Empire applied the most intense pressure and control – especially on foreigners – throughout its land, he did not encounter almost any serious problems in this journey. As a result of his travel, Homer Davenport managed to import twenty-seven horses to America instead of the six or eight horses they originally targeted. His book titled *My Quest of The Arab Horse*, published in 1909, says completely opposite of the unfavourable Abdülhamid perception in the West in the very same period. From this point of view, it is very significant that Abdulhamid II gave the permission to export horses that he did not give to anyone for years for an American cartoonist. It can be said that Sultan Abdülhamid tried to create a positive image about himself by benefiting from the reputation of Homer Davenport and providing all kinds of convenience for him and not leaving him alone in almost every step he took.

Keywords: Homer Davenport, Caricature, Arabian Horse, Sultan Abdulhamid II, Propaganda, American-Ottoman Relations, Travel

Giriş

Homer Calvin Davenport 8 Mart 1867'de Amerika'nın Oregon eyaletinin Silverton şehrinde dünyaya gelmiştir.¹ Daha üç yaşındayken annesini kaybetmiş fakat babasının varlıklı bir yerel politikacı olması sebebiyle çocukluğunda iyi bir eğitim almıştır. Küçüklüğünden beri çizimler yapan Davenport, babasının ısrarıyla 1889 yılında girdiği güzel sanatlar okulu Mark Hopkins School of Art'tan, çizimlerinin oldukça karikatürvari bulunması sebebiyle atılmış² ve bir daha hiç sanat eğitimi almayıp çizim konusunda kendini yetiştirmiştir.

Gazetecilikteki ilk parasını, bir orta-sıklet boks müsabakasını takip edip resmettiği için *Sunday Mercury* gazetesinden kazanmıştır.³ 1893 yılında *Chicago Hearld* gazetesi tarafından Osmanlı İmparatorluğu'nun da katıldığı

¹ Walt Curtis, "Homer Davenport: Oregon's Great Cartoonist", *Oregon Cultural Heritage Commission*; <http://www.ochcom.org/davenport> (Erişim 25 Temmuz 2019).

² Gus Frederick, "Homer Davenport (1867-1912)", *The Oregon Encyclopedia*; https://oregonencyclopedia.org/articles/davenport_homer/#XTp_F5NzRAY (Erişim 26 Temmuz 2019).

³ Homer Davenport, *The Country Boy: The Story of His Own Early Life* (New York: G. W. Dillingham Company, 1910), s. 140.

Dünya Fuarı'nı izlemeye gönderilmiştir.⁴ Bir süre San Francisco'da yayımlanan *Examiner* ve *Chronicle* gazetelerinde çizdikten sonra 1895 yılında *New York Journal*'ın sahibi William Randolph Hearst tarafından yüksek bir maaşla transfer edilmiştir.⁵ Birkaç hafta içinde çizdikleriyle o kadar meşhur olur ki "Atlantik'ten Pasifik'e değil, bütün uygar dünyada tanınır hale gelmiştir".⁶ Amerika Birleşik Devletleri'nin 1896 ve 1900 yıllarındaki başkanlık seçimleri sürecinde çizdiği resimlerle Cumhuriyetçi aday William McKinley'in kazanmasına destek olmuştur. 1904 seçimlerinde ise Theodore Roosevelt'in kampanyasında çalışmıştır. Amerika'nın milli simgesi Sam Amca'nın (Uncle Sam) sol elini önünde duran Roosevelt'in sol omzuna koyarak destek verişini resmeden "He's Good Enough for Me!" (Benim için Yeterince İyi!) başlıklı poster milyonlarca kopya yapıp dağıtılmıştır.⁷ Poster sayesinde Davenport şöhretine şöhret katmıştır. Ününün zirvesindeyken karikatürden, mizahtan ve kendi yaşamından örneklerle süslediği konferans serilerine başlamış ve bu sayede Amerika Birleşik Devletleri'nin ve Avrupa'nın büyük şehirlerini gezme fırsatı yakalamıştır.⁸

İyi bir hikâyecisi olan Davenport'un çizimleri sadeliği, sertliği ve gerçekliğiyle öne çıkmıştır. Mesaj vermek için detayla, dipnotla veya şerhlerle uğraşmamıştır. Çizgilerinin neyi anlattığı ilk bakışta kavranabilecek sadelikte ve netliktedir.⁹ Nitekim sanat çevreleri daha sağlığında onu karikatüristlerin Michelangelo'su ilan etmişlerdir. Çünkü "resimlerinin çoğu muazzam ve ciddi olmaktan ziyade yırtıcıdır; o kadar vahşi derecede yırtıcıdır ki yumuşak başlı bir Amerikalının ahlaki doğasında bile kendini hissettirebilir".¹⁰ Homer Davenport, Titanik felaketinden kurtulanları resmetmesi için gazetesi *New York American* tarafından görevlendirilmiş, fakat yolculuk esnasında kaptığı düşünülen zatürreden ötürü 2 Mayıs 1912 yılında hayatını kaybetmiştir.

⁴ Homer Davenport, *My Quest of The Arab Horse* (New York: B. W. Dodge & Company, 1909), s. 3.

⁵ Albert Shaw, "Homer Davenport - Cartoonist," *The American Review of Reviews*, 45 (1912), s. 688.

⁶ Benjamin Orange Flower, "Homer Davenport: A Cartoonist Dominated by Moral Ideals," *The Arena* 34, 188 (1905), s. 64.

⁷ Shaw, "Homer Davenport - Cartoonist," s. 688.

⁸ Alice Henson Ernst, "Homer Davenport on Stage," *Oregon Historical Quarterly* LXVI/1 (1965), s. 44.

⁹ Horace Traubel, "The Problem, The Cartoon and The Artist," Horace L. Traubel ve Homer Davenport (ed.), *The Dollar or The Man?: The Issue of To Day* (Boston: Small, Maynard & Company, 1900), s. 6.

¹⁰ Flower, "Homer Davenport: A Cartoonist Dominated by Moral Ideals," s. 65.

Osmanlı-Amerikan Münasebetleri ve Davenport'un Gelişini Hazırlayan Koşullar

Osmanlı-Amerikan resmî münasebetleri geç başlamış olmakla birlikte, iki devletin birbirinden daha erken dönemlerde haberdar oldukları muhakkaktır. Piri Reis'in 1513 yılında Kolomb Haritası'nı yapmış olması¹¹ Osmanlı'nın Amerika, Amerikalıların ise Avrupalı bazı seyahatnameler ve kitaplar yoluyla Türkler hakkında malumatları olduğunu göstermektedir.¹² Amerika'nın Osmanlı İmparatorluğu ile ilk münasebeti, Afrika'nın kuzeyindeki Berberi ülkeleri Cezayir, Tunus ve Trablusgarp ile yaptığı ticari anlaşmalar nedeniyle dolaylı biçimde vuku bulmuştur.¹³ İki devlet arasındaki diplomatik ilişkiler II. Mahmud döneminde başlamıştır. Amerika Birleşik Devletleri 1831 yılında David Porter'ı maslahatgüzar olarak İstanbul'a yollarken, Osmanlı İmparatorluğu da 1867 yılında Altıncı Daire-i Belediye Reisi Edouard Blacque (Bulak) Bey'i ilk daimî elçi olarak Washington'a tayin etmiştir.¹⁴

İki devlet resmî ilişkileri kurulmadan önce Amerika, Türk ülkesiyle ilk temaslarını Anadolu ve Orta Doğu'ya gönderdiği misyonerler vasıtasıyla sağlamıştır. Şafak'ın "emperyalizmin soğuk yüzünü örten sıcak ve gülümseyen, motoru insan olan mekanizma"¹⁵ diye tanımladığı bu misyonerler, Protestanlığı yaymak istemiş lakin Müslümanlar ve Ortodoks Rumlar kendilerine ilgi göstermediği için Ermeni Gregoryanlara yönelmişlerdir.¹⁶ Davenport'un ziyaretinden iki yıl önce yani 1904 yılında sadece Anadolu'da yaklaşık 187 Amerikan misyoner faal olarak çalışmaktaydı.¹⁷ Yine sadece Anadolu'daki 400 misyoner okulunda 17.500 talebe öğrenim görmekteydi. Amerikan misyonerleri arkeolojiden dilbilime, bitki örtüsünden yerel örf ve adetlere kadar çok farklı konularda 80'in üzerinde makale; hatırat, gezi notu ve deneme türlerinde 50'ye yakın kitap

¹¹ Sevim Tekeli, "Kristof Kolomb'un Haritasına Dayanarak en Eski, Amerika Haritasını Çizen Türk Amirali Piri Reis," *Erdem* 1. 3 (1985): 653-64.

¹² Akdes Nimet Kurat, *Türk-Amerikan Münasebetlerine Kısa Bir Bakış (1800-1959)* (Ankara: Doğu Ltd Şirketi Matbaası, 1959), s. 7.

¹³ Cansu Özge Özmen, "19. Yüzyıl Amerikan-Osmanlı İlişkilerinin Amerikan Yazınına Etkisi ve Seyahatnameler," *Doğu Batı Düşünce Dergisi* 42 (2007), s. 197.

¹⁴ Sinan Kunalalp, "Ottoman Diplomatic and Consular Personnel in the United States of America, 1867-1917," *American Turkish Encounters: Politics and Culture, 1830-1989*, ed. Selcuk Esenbel, Bilge Nur Criss ve Tony Greenwood (Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 2011), s. 100.

¹⁵ Nurdan Şafak, *Osmanlı-Amerikan İlişkileri* (İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı, 2003), s. 61.

¹⁶ İlber Ortaylı, "Osmanlı İmparatorluğunda Amerikan Okulları Üzerine Bazı Gözlemler," *Amme İdaresi Dergisi* XIV/3 (1981), s. 88.

¹⁷ İlknur Polat, "Osmanlı İmparatorluğunda Açılan Amerikan Okulları Üzerine Bir İnceleme," *Belleten* LII/203 (1988), s. 652.

yayınlamışlardır.¹⁸ Bunlardan başka, 19. yüzyılda Türk topraklarına Amerikalı seyyahların yaptığı gezileri ele alan yüzlerce seyahatname bulunmaktadır.¹⁹ Bunların Amerikalıların zihnindeki Türk imajının yaratıcıları olduğu yadsınmaz bir gerçektir. Osmanlı'ya gelen ilk Amerikan misyonerlerinden biri ve Robert Kolej'in kurucusu, ayrıca 40 yılı aşkın bir süre Türkiye'de yaşamış olan Cyrus Hamlin, kötü niyetlerle buralara gelen bazı seyyahların, hiç dil bilmeden, sadece kendilerine tercüman olarak seçtiği insanlar tarafından yönlendirilerek duyduğu ve gördüğü olumsuz her şeyi yazdıklarını söylemiştir.²⁰

Homer Davenport, Osmanlı'yı ele alan seyahatnamelerden birkaçını kitabında zikretmiştir. Bunların başında -Amerikalı değil İngiliz olsalar da-kendisi gibi Arap atlarına düşkün olan ve Suriye çöllerine gelip Aneze aşiretinden at satın alan Wilfred ve Lady Ann Blunt çiftinin 1879 yılında iki cilt olarak yayınladıkları *Bedouin Tribes of The Euphrates* (Fırat'ın Bedevi Aşiretleri) ve 1881 yılında yayınladıkları gene iki ciltlik *A Pilgrimage To Nejd: The Cradle of The Arab Race* (Necid'e Bir Seyahat: Arap Irkının Beşiği) hatıratları gelir. Davenport Suriye çölleri hakkında bildiklerinin çoğunu bu eserlerden öğrendiğini de açıkça söylemiştir.²¹ Türk topraklarından at ithal etmek konusunda Sultan II. Abdülhamid'den ruhsat aldığını öğrenen Lady Ann Blunt, Homer Davenport'a ne kadar şaşırıldığını belirten bir mektup yazmıştır. Davenport, mektubun muhteviyatını şöyle anlatmıştır:

Benim böyle bir izni almayı başardığımı duyan Arap çölünün güzide seyyah ve yazarı Ann Blunt Hanımefendi, 28 Aralık 1906 tarihli mektubunda şöyle diyordu: "Türk topraklarından at ithalatı üzerinde her zaman bir yasak olmuştur fakat bunun son zamanlarda daha da zorlaştırıldığına inanıyorum. Sana verilen bu izin Amerikan Büyükelçisi'nin büyük hüneri sayesinde. Bu zamanda böyle bir başarıyı başka bir diplomatın becerebileceğinden emin değilim." Bence bu izni elde etmek, bana şüphesiz büyük yardımı dokunan Amerikan Büyükelçisi'nin çabalarından ziyade, güzide Türk yetkilinin [Şekib Bey'in] hamiyeti sayesinde olmuştur.²²

¹⁸ Uygur Kocabaşoğlu, *Kendi Belgeleriyle Anadolu'daki Amerika: 19. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Amerikan Misyoner Okulları* (İstanbul: Arba Yayınları, 1989), s. 220-221.

¹⁹ Harold Frederick Smith, *American Travellers Abroad: A Bibliography of Accounts Published Before 1900* (Maryland: Scarecrow Press Inc, 1999).

²⁰ Cyrus Hamlin, *Among the Turks* (New York: Robert Carter and Brothers, 1878), s. 357.

²¹ Davenport, *My Quest of The Arab Horse*, s. 51.

²² a. g. e., s. 13.

Bunun yanı sıra, Antakya hakkında bahsettiklerinden anlaşıldığına göre, yanında devrin en meşhur -hatta tek- seyahat rehberi olan ve çoğu yerel bilgiden ayrıntılı biçimde bahseden Baedeker'in 1906 baskılı *Palestine and Syria: With The Chief Routes Through Mesopotamia and Babylonia*'sı (Filistin ve Mısır: Mezopotamya ve Babil'den Geçen Ana Rotalarla Birlikte) bulunur.²³ İlginç bir şekilde bu kitabın ilk sayfalarında "Türk sansürünün bazen rehber-kitaplara el koymayı aşacak derecede arttığı için ve Türk sınırına ya da limanına gelindiğinde bu kitabı cebinize koyarak geçmeniz tavsiye olunur" denmektedir.²⁴ Bu uyarı, kitabının ilerleyen sayfalarında Davenport'un bahsettiği üzere, çizdiği Sultan II. Abdülhamid'in resmini, yakalanma korkusundan dolayı seyahati boyunca iç cebinde saklamasının hiç de yersiz olmadığını kanıtlar niteliktedir. Buna ilaveten Davenport yanında bazı Arap atlarıyla ilgili kitaplar getirdiğinden ve bunlardan birinin de Arap atlarının familyalarını ve alt-familyalarını gösteren Roger D. Upton'un eseri olduğundan²⁵ bahsetmiştir.²⁶ Amerika Birleşik Devletleri Eski Başkanı General Ulysses Grant'in başkanlıktan ayrıldıktan sonra 1877'de çıktığı iki buçuk yıllık bir dünya turu esnasında İstanbul'a ayak basması Osmanlı İmparatorluğu'nun Rusya'yla yaptığı Ayastefanos Antlaşması'nın iki gün sonrasına, yani 5 Mart 1878 tarihine tesadüf etmiştir. General Grant, Sultan II. Abdülhamid tarafından ağırlanır ve kendisine iki aygır hediye edilir. Davenport'un kitabında bu ziyaretten bahsetmiş olması, onun General Grant'in James McCabe tarafından 1879 yılında derlenen *A Tour Around The World by General Grant* (General Grant'in Dünya Turu) isimli kitaptaki anılarından haberdar olduğunun göstergesidir.

II. Abdülhamid'in tahta çıktığı 1876 yılından Homer Davenport'un Türk topraklarına geldiği 1906 yılına kadar olan Osmanlı-Amerikan ilişkilerine bakıldığında, Amerikalı misyonerlerin Ermeniler üzerindeki çalışmalarının sonuç verdiği, yani bu okullarda yetişen jenerasyonun bağımsızlık istemeye ve Sultan Abdülhamid yönetimine başkaldırmaya başladıkları görülür.²⁷ Buna rağmen Bâbîâlî'nin Amerika'ya yönelik tavrı, olaylar ve durumlar karşısında değişmiştir. Sultan Abdülhamid Samuel Sullivan Cox örneğinde görüldüğü üzere Amerikan elçileriyle iyi ilişkiler kurmakta, Amerika'dan

²³ a. g. e., s. 34.

²⁴ Karl Baedeker, *Palestine and Syria: With The Chief Routes Through Mesopotamia and Babylonia* (New York: Charles Scribner's Sons, 1906), s. 3.

²⁵ Roger D. Upton, *Newmarket & Arabia: An Examination of The Descent of Racers and Courses* (London: H. S. Kings, 1873).

²⁶ Davenport, *My Quest of The Arab Horse*, s. 155.

²⁷ Seçil Akgün, "Kendi Kaynaklarından Amerikalı Misyonerlerin Türk Sosyal Yaşamına Etkisi (1820-1914)," *X. Türk Tarih Kongresi (22-26 Eylül 1986)*, V (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1987), s. 2129.

gelen konukların bazılarını Saray’da bile ağırlamaktaydı. Hatta padişah Lew Wallace ile ilişkisini dostluk düzeyine çıkarmıştı. Sultan Abdülhamid’in “elçi Lew Wallace ABD’ye döndükten sonra gönderdiği hediyeler, Abram Stevens Hewitt aracılığıyla Kongre Kütüphanesi’ne bağışladığı 300’ü aşkın kitap ve daha sonra da yine Kongre Kütüphanesi’ne gönderdiği 2.000’e yakın fotoğraftan oluşan albümler, onun ABD ile ilişkilere verdiği önemi kanıtlıyordu”.²⁸

Davenport’un Çöl Yolculuğuna Çıkışı

Homer Davenport’u kilometrelerce yol kat edip Osmanlı İmparatorluğu topraklarına getiren ve yazın kavurucu sıcaklığında Suriye çöllerinde dolaşmasına sebep olan, ayrıca bu makaleyi kaleme alma düşüncesine sevk eden etken, onun sanatkâr kişiliğinden ziyade Arap atlarına olan düşkünlüğüdür. Amerika Birleşik Devletleri’nde Arap atı yetiştiriciliği söz konusu olduğunda akla gelen ilk kişi olan Davenport’un bu sevdası, kendi deyimiyle 1871 yılında henüz “üç yıl dokuz aylıkken” çizdiği bir Arap atı resmiyle başlamıştır.²⁹ Bundan 22 yıl sonra, 1893’te Chicago’da düzenlenen ve Osmanlı İmparatorluğu temsilcilerinin de katıldığı Dünya Fuarı’nda Sultan II. Abdülhamid’in Suriye’den yolladığı Arap atlarını tanınmasıyla birlikte bu hayvanlara olan ilgisi zirveye çıkar:

Chicago Herald gazetesinde çalıştığımız tarihlerde bir gün bir muhabirle State Sokağı’ndan geçerken garip bir müzik duyduk. Bize doğru yaklaşmakta olan atlar ıslak kaldırımında kayıp düşmemek için dikkatle yürümekte idiler; düşüp hemen kalkarlarken bile zarif ve güzeldiler. Daha önce hiç damarlarında Arap kanı dolaşan bir at görmesem de bunların Arap atı olduğunu hemen anlamıştım. Yanımdaki muhabire bir dakika beklemesini söyledim ve bu atların peşine takıldım. Bir o sokağa bir bu sokağa derken nihayetinde haraya vardık. 8000 küçük yavru atın olduğu yerdeki kapıda durduruldum ve o pırl pırl gözleriyle kuyruğunu zarifçe taşıyan atlar hopleya zıplaya içeri girdiler. Çoğu boz renkliydi ve (4 yaşında çizdiğim at zihnimde olduğu için) bunlarda hiç benek olmaması beni şaşırtmıştı. Takip

²⁸ Işıl Acehan, “Sultan Abdülhamid’in Başkan Roosevelt’e Gönderdiği Hediyeler ve ABD’deki Son Elçisi Mehmed Ali Bey”, *Forum USA: Turkish American Newspaper*; <https://forumusa.com/amerika-usa-amerika-birlesik-devletleri/sultan-abdulhamidin-baskan-roosevelte-hediyesi-ve-abddeki-son-elcisi-mehmed-ali-bey/> (Erişim 30 Temmuz 2019).

²⁹ Davenport, *My Quest of The Arab Horse*, s. 1.

eden birkaç günde bu atlardan başka hiçbir şey düşünemez,
geceleri başka bir şeyin hayalini kuramaz oldum.³⁰

Osmanlı İmparatorluğu Chicago Fuarı'na Amerika Birleşik Devletleri'nden 1891 yılında gelen resmî davet üzerine katılmıştı. Fuarın Osmanlı Devleti'ne ayrılan bölümünde inşa edilen Türk evi, Türk camisi ve Türk köyünün³¹ yanında, gösterilerin yapılacağı bir de At Meydanı tasarlanmıştı.³² Sergi organizasyonu için kurulan Şirket-i Hamidiye'ye, bizzat Sultan II. Abdülhamid'in de kendi atlarından hibe ederek toplanan 40 at yollanmıştı. Şirket, Türk pavyonundaki çıkan yangının yanı sıra, bürokratik güçlükler ve ödemek zorunda kaldığı yüksek gümrük vergileri yüzünden atları geri getirememiş ve hayvanlar 4 Ocak 1894'te açık arttırmada çok düşük fiyatlara satılmıştır.³³

Homer Davenport atların geri gönderilmeyip bu şekilde satıldığını öğrenince derhal bunları satın alanları araştırmaya başlamıştır. Atların çoğunu Massachusetts Hinghamlı Peter B. Bradley isminde zengin bir iş adamının satın aldığını öğrenmiştir.³⁴ Derhal Bradley'in çiftliğine giden Davenport atları yakından inceler. Bunların birkaçı dışındaki çoğunun çöl atı değil, "Şam'dan gemiyle getirilen kasaba atları" olduğunu tespit etmiştir.³⁵ Bu duruma sevinen Davenport, Suriye çöllerine giderek gerçek Arap atlarını ülkesine getirmeye karar verir. Onun Arap atlarına olan hayranlığını ve bu konudaki birikimini gören Bradley, Davenport'la ortaklık kurar ve yapacağı gezi için de finansal destek sağlamıştır.³⁶

Homer Davenport, Amerika'ya döndükten sonra kitabını hazırlarken Arap atlarının ülke dışına çıkışının ne zamandan beri yasaklı olduğunu Washington'daki Türk elçisi Şekib Bey'e sormuş ve Şekib Bey yasağın otuz-otuz beş yıldır uygulandığı cevabını vermiştir.³⁷ Gerçekten de Osmanlı hükümeti safkan atlarının neslini korumak amacıyla 1854 ve 1873 yıllarında aldığı kararlarla at ihracatına yasak getirmiştir. Davenport'un at ticareti

³⁰ Davenport, *My Quest of The Arab Horse*, s. 3-4. Bu ve sonraki alıntıların çevirileri mümkün olduğunca aslına sadık kalınarak yapılmıştır.

³¹ James W. Shepp, *Shepp's World's Fair Photographed* (Chicago: Globe Bible Publishing Company, 1893), s. 482-505.

³² Ahmet Şamil Gürler, "1893 Şikago Dünya Fuarı'nda Osmanlı Hipodromu ve Şirket-i Hamidiye," *Folklor/Edebiyat* 65 (2011), s. 11.

³³ a. g. e., s. 14.

³⁴ Charles Craver ve Jeanne Craver, "The Forgotten Man: Peter Bradley's Role in Early American Breeding", *Arabian Horse World*; <https://davenport-horses.org/2010/04/02/the-forgotten-man-peter-bradleys-role-in-early-american-breeding-part-i/> (Erişim 28 Temmuz 2019).

³⁵ Davenport, *My Quest of The Arab Horse*, s. 7-8.

³⁶ Craver ve Craver, "The Forgotten Man: Peter Bradley's Role in Early American Breeding".

³⁷ Davenport, *My Quest of The Arab Horse*, s. 9.

konusunda padişahın izin koparması bu yasağı delen bir girişim olması bakımından önemlidir.³⁸

Davenport, Sultan Abdülhamid'in İstanbul'da ağırladığı eski ABD Başkanı General Grant'e iki damızlık at hediye ettiği halde kısarak vermeye yanaşmadığını bilmesine rağmen, gene de şansını denemek ister. Son zamanlarda yakın ilişki içinde olduğu Başkan Roosevelt'e 1905 yılının sonlarında bir mektup yazarak kendisine bu hususta yardım edip edemeyeceğini sorar.³⁹ Roosevelt, Dışişleri Bakanı Robert Bacon'un mektubunu da eklediği 1 Ocak 1906 tarihli cevabî mektubunda şu ifadelere yer verir:

Talebiniz Arap atlarıyla ilgili olduğundan cevap verme hususunda daha bir istekli oldum. Dışişleri Bakanının ektaki mektubu yeterli midir? Eğer değilse dilediğiniz değişiklikleri yapınız, ben onları mektuba eklettirim. Benim bu mektubumu da bizim herhangi bir temsilcimizle kullanabilirsiniz.⁴⁰

Davenport, Başkan'ın mektubunu alır almaz Washington'a giderek Türk Büyükelçisi Şekib Bey'le görüşmüştür.⁴¹ Şekib Bey, çölden kısarak getirmenin neredeyse imkânsız olduğunu belirtmekle birlikte, yine de İstanbul'dan telgrafla bunu rica edeceğini söylemiştir. Nitekim İstanbul'dan gelen cevapta talebin kabul edildiği belirtilip kaç tane at istendiği sorulmuştur. Davenport 6 ya da 8 at istediğini dile getirmiştir. Davenport'un isteği kabul edilir ve atların gönderilmesi hususunda 15 Mayıs 1896 tarihinde Hariciye ve Dâhiliye Nezaretleri ile Rüşumat Emaneti'ne emir verilmiştir.⁴² Bu vesikadaki tarihten yaklaşık yirmi gün sonra, 4 Haziran 1906 tarihinde Şekib Bey Davenport'a, Sultan Abdülhamid'in 6 ya da 8 kısarak ihraç edebileceğini belirten iradesinin alındığını müjdeleyen bir mektup yollamıştır.⁴³

Kısrakları almak için Halep'in yaklaşık 400 kilometre uzağındaki Deyrizor'a önce tek başına gitmeyi planlayan Davenport, sonradan John Thompson ve Arthur Moore'un kendisine refakat etmek istediklerini

³⁸ Seda Tan, "XIX. Yüzyılda Osmanlı-Hindistan Ticaretine Bir Örnek: At İhracatı," *Mediterranean Journal of Humanities* IV/2 (2014), s. 243.

³⁹ Davenport, *My Quest of The Arab Horse*, s. 10.

⁴⁰ a. g. e.

⁴¹ Şekib Bey'in fotoğrafı için bkz. Resim 1.

⁴² Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), Bab-ı Ali Evrak Odası, nr. 2826/211897.

⁴³ Davenport, *My Quest of The Arab Horse*, s. 16. Mektup metni mealen şöyledir: "Muhterem Beyefendi, Geçen 18 Ocak'ta yolladığımız mektuptaki talebinize cevaben, Hariciye Nezaretinden tarafıma gönderilen yazıya göre, padişahın size Beyrut'taki temsilciniz vasıtasıyla Suriye'den satın almayı arzuladığımız altı ya da sekiz kısrağı ihraç etme izni verdiğini gururla bildiririm. Gerekli talimatlar ile vergi ve gümrük işleri konusunda Dâhiliye Nezaretine ve ilgili mercilere talimat verilmiştir. Mütemayiz saygılarımı kabul buyurunuz." Mektubun görüntüsü için bkz. Resim 2.

bildirmeleri üzerine bunlarla birlikte yola çıkmaya karar vermiştir. 3 arkadaşı, yanlarında güçlü tüfekler, kredi mektupları ve çölde işlerine yarayacak birkaç muhtelif eşya olduğu halde Fransız gemisiyle 5 Temmuz 1906'da Fransa'nın Havre şehrine gitmek üzere yola koyulmuşlardır.⁴⁴

The Limited isimli trenle 19 Temmuz günü öğleden önce İstanbul'a ulaşmışlardır. Amerikan Elçiliği'nin hemen yanındaki bir otele yerleşmişler ve orada elçilik baştercümanı Alexander Gargiulo tarafından karşılanmışlardır. Gargiulo, Davenport'un kısrak satın almasına imkân veren iradenin çıktığını duyduğunda çok şaşırılmış ve Davenport'un irade zannettiği belgenin, sadece Washington'daki Türk büyükelçinin mektubundan ibaret olabileceğini söylemiştir. Elçilikteki 40 yıllık hizmeti boyunca, değil bir şahsa, bir hükümete bile böyle bir izin çıktığını duymadığını belirtmiştir.⁴⁵ Gargiulo ertesi gün belgeyi Saray'a götürüp gerçekliğini teyit ettirmiş ve o gece korku ve endişeden hiç uyku uyuyamayan Davenport, ertesi sabah Gargiulo'nun saraydan iradenin gerçekliğini teyit ettirmesiyle rahat bir nefes almıştır. Üstelik Sultan da "yılın bu zamanında Halep ve çöle gitmenin sıcaklar sebebiyle imkânsız olacağı haberini" yollamıştır.⁴⁶ Fakat onlar bu kararlarından dönmemişlerdir.

Sultan II. Abdülhamid'i Resmetmek

Davenport Cuma Selamlığı'nda gördüklerini, Sultan'ı ve çevresindekileri hem resmetmiş hem de kendine özgü üslubuyla yazıya dökmüştür. Abdülhamid, güvenlik endişesiyle Cuma Selamlığı için Ayasofya Camii'ne değil Yıldız Sarayı yakınındaki Yıldız Camii'ne gitmekteydi. Davenport'un aşağıdaki tespitleri, bu endişenin yersiz olmadığını teyit eder niteliktedir:

Bitmek bilmeyen "Şark Meselesi" ilk kez kendi saltanatında ortaya çıkan ve 1876'da katledilen Abdülaziz; hatta iki ay göstermelik yönetiminden sonra tahtından edilen V. Murad [*sic*] bile Cuma Selamlığına çıkardı ve II. Abdülhamid de yıllarca bu örneklerin yolundan gitti. Sonrasında sıkıntılı zamanlar başladı. Majesteleri, kendisini Yıldız Köşkü'ne kapattı ve Ayasofya ziyaretlerini daha az yapar oldu. Çünkü, unutmayın – Yıldız Sarayı, Pera'nın kuzeyindeki Boğaz'da ve Pera da Galata'nın kuzeyindedir; Galata ve İstanbul arasında teknelerle dolu uzun ve güvenilmez bir köprü ve bu köprü ile Ayasofya arasında geçiş yapılabilecek çok sayıda dar sokak vardır. Bu dar sokakları

⁴⁴ a. g. e., s. 16.

⁴⁵ a. g. e., s. 17.

⁴⁶ a. g. e., s. 18.

çevreleyen evlerin herhangi bir penceresinden, bir mermi ateslenebilir veya bir bomba düşebilir ve kaldırımlar askerlerle kaplı olsa da kimin daha akıllı olduğunu kim bilebilir?⁴⁷

Yaklaşık bir yıl önce suikasttan kurtulan Sultan'ın selamlığına kimlerin katılacağı sıkı denetimden geçmesine ve izin alınması yaklaşık dört hafta sürmesine rağmen, Davenport ve arkadaşları bu izni hemen edinebildikleri için şanslıdılar. 20 Temmuz 1906 günü saat on birde Saray'a gitmek için başka yabancı konsolos ve elçilerle beraber hazır olmuşlardır. Üzerlerindeki garip kıyafetlerle oradaki gruba uygun değildirlir ve bu gülüşmelere ve homurdanmalara bile sebep bile olmuştur.⁴⁸ Aralarında memurların da bulunduğu iki araba dolusu konukla beraber Davenport ve arkadaşları Saray'ın kabul odasına götürülmüşlerdir:

Sıcak ve kirli sokaklardan geçerken önümüze çıkan zayıf köpekler, arabanın tekerlekleri arka ayaklarını sıyırmadıkça yoldan çekilmiyorlardı. Ağır yükler taşıyan eşeklere yoldan çekilmeleri için şoförümüz bağınyordu; hepsi tek tek selam duran askerleri bir bir geçtik, parke taşlarının çok kaba olduğu tepelere tırmandık. Asker toplulukları gördük. Bindiği atın Arap atı olduğundan kesin emin olduğumuz bir subayı geride bıraktık. Sonunda çok az kişinin geçtiği karakola ulaştık. Ancak bir muhafızdan ötekine doğru ilerleyebiliyorduk. Saraya yaklaştıkça altınla kaplı çitlerin ve kapıların miktarı artmaktaydı. Sonunda sarayın sokağa bakan kanadına ulaştık. Kabul odasında, düzgün giyimli diplomatlar eski moda ülkelerin malikanelerindeki demir heykeller gibi sert duruyorlardı.⁴⁹

Davenport ve arkadaşları kabul odasında beklerlerken bir saattir tabur tabur tören alanını dolduran askerleri balkon penceresinden izlemişlerdir. Davenport Osmanlı askerleriyle kendi ülkesinin askerleri arasındaki farkı şöyle anlatmıştır: "Bu askerler hiç gülmüyorlardı. Derhal savaşa gireceklermiş gibi görünüyorlardı. Yüzlerinde iyi arkadaşlık ifadesi yoktu; yorgun görünüyorlardı ve hiç kimse yoldaşını yakından tanımıyordu. Generalleri ya da bazı yüksek devlet memurlarını selamladıklarında, eylem bir tahta askerinki kadar otomatikti".⁵⁰

⁴⁷ a. g. e., s. 29.

⁴⁸ Bunun çizimi için bkz. Resim 3.

⁴⁹ Davenport, *My Quest of The Arab Horse*, s. 33.

⁵⁰ a. g. e., s. 35.

Davenport ve arkadaşları Sultan II. Abdülhamid'in teşrifatçibaşısına takdim edilmişler fakat Sultan'la görüşme imkânı bulamamışlardır. Davenport Sultan'a teşekkürlerini iletilmesini istemiş ve töreni izlemeye devam etmişlerdir. Bu sırada içinde padişahın kızları, şehzadeler ve Harem'den kadınların olduğu bir arabanın geldiği Davenport'un dikkatinden kaçmamıştır. Arabanın arkasında da Harem görevlileri olan hadımlar yürümektedir. Davenport hadımları aşağılayıcı ifadelerle şöyle anlatmıştır:

Bu arabanın arkasında 6 biçimsiz, sıska, uzun bacaklı siyahi varlıklar yürüyor; insan türlerinden çok eğitilmiş maymunlara benziyorlar. Elleri garip ve ayakları uzun ve kaba bir şekilde düz. Tek yaptıkları, dalmaçya köpekleri gibi gülümsemeleri ve arabaları takip etmeleri. Uzun siyah frak paltolarında bile anlaşılabilir bir salınım var; onlar harem ağaları ve konuştukları zaman sesleri kulağa pek hoş gelmez, yüksek tenorludur.⁵¹

Birden bir trompet sesi duyulmuş ve kılıç ve tüfekler omuzlara getirilmiş, binlerce asker hep bir ağızdan, Davenport'un titremesine sebep olan aynı şeyi bağırılmışlardır. Bunlar Sultan padişahın yaklaşmakta olduğunun göstergesidir. Nitekim padişah, kuyruğu kesik 2 doru atın çektiği üstü açık bir arabada, etrafı kılıçlarını çekip yumruklarını sımsıkı tutan muhafızlarla dolu bir şekilde, sabit hareketle halkı selamlaya selamlaya gelmiştir. Abdülhamid'i sadece yedi buçuk metre mesafeden gören Davenport heyecanını şu satırlarla anlatmıştır:

Neler hissettiğimi hayal edebiliyor musunuz? Benden sadece yedi buçuk metre uzakta, ne tür özelliklere sahip olduğunu dünyanın büyük bir kısmının bilmediği ve görmek istediği, oturup da bir resim için hiç poz vermemiş dünyanın en büyük hükümdarlarından biri var – ve ben cebimden çizim defterimi çıkarmaya cüret edemedim. Gözlerim hafızama kaydetmeye yardım etmez diye korktum. Düşünsenize bir sineğin tam bu anda gözüme kaçtığını? Ya da hapşırığımı? Zor bir durum olurdu, eğer cebimden bir defter çıkarsaydım ülkeden ihraç edilirdim çünkü dedektifler ve hafiyeler arkamızda durup ellerimizi izliyorlardı. Hepsinden beteri, çizim yapmaya teşebbüs edersem irademden elimden alınmasından korkmuştum. Yani, arabada Sultan'ın yanında Serasker'in mi yoksa başka birinin mi oturduğunu fark edemeyişimi bu korku açıklayabilir. Sultan'ın arabasının hemen arkasındaki güzel Arap aygırlarını bile fark etmemiştim. Gözlerim işe yaradı ve böyle bir gerginlik

⁵¹ a. g. e., s. 36. Bunun çizimi için bkz. Resim 4.

altında bile kaydetmeyi başardı. Sultan'ın yüz hatlarını kendiminki kadar iyi gördüm, öyle ki camiden dönerken iki 2 beyaz Arap aygırın arkasında arabadayken, sanki eski dostlarmışız gibiydi.⁵²

Sultan II. Abdülhamid'in selamlığına katılıp, hatta sohbet etme imkânı bile bulan yabancı elçiler ve misafirler, bunları anılarında detaylıca anlatmalarına rağmen -tıpkı Amerikan Elçisi Samuel Sullivan Cox'un yayınladığı anılarında değindiği gibi- belki de hiçbirisi Sultan'ın karşısında neler hissettiğini bu kadar güzel hikâye edememiştir. Davenport, o güne dek çok az poz vermiş, çok az gerçekçi bir şekilde resmedilmiş Sultan Abdülhamid'in portresini hafızasından bir şey çıkmadan, sadece "yirmi dakika sonra" çizmiştir. Resmin altına şu satırları eklemiştir:

Bu, Sultan'ın bugüne dek yapılmış tek çizimi. Başımıza bir sürü bela getirebilirdi. At satın alma iznini almama yardım eden yüksek makamlardaki Türk yetkililer bu çizim yüzünden sürgüne maruz kalma tehlikesiyle karşı karşıya kaldılar. Şayet İskenderun'daki Amerikan Konsolosu muhterem J. B. Jackson olmasaydı, Türk hafiyeler bu çizimi bulur, atlarına ve kısraklarına da el koyarlardı. Bu sebeple bu resim, bir balya saman içine saklanıp gemiye gizlice sokuldu. Çizimin, karakter çalışması yerine Sultan'ın gerçekçi bir karikatürü olduğunu söylemeye cüret ediyorum, ancak bu Sultan için çok da mühim değil artık.⁵³

Davenport, üstün yetenekli bir çizer olmanın yanı sıra fiziki özelliklerden kişilik tahlili yapabilme kabiliyetine de sahiptir. Sultan Abdülhamid'i fiziken Amerika'da tanıdığı bazı isimlere benzetmiş ve kişilik özelliklerine dair uzunca çıkarımlarda bulunmuştur. Tasvirlerinin Ayşe Osmanoglu'nun hatıratında babası Sultan Abdülhamid'i betimlediği satırlarla⁵⁴ ve Uzunçarşılı'nın yazdıklarıyla⁵⁵ büyük ölçüde örtüştüğünü de belirtmek gerekir:

Sonuçta Sultan da bir insan; bu şartlar altında, söylemeliyim ki, mümkün olan en iyi yaşamı sürdüren kırılğan, yaşlı bir adam. Bilinçsiz bir şekilde, o kadar çok aç gözün bakışından çekindi ki, belli bir korku derecesiyle karışan nazik bir ifadeyi taşır oldu.

⁵² a. g. e., s. 39-40.

⁵³ a. g. e., s. 27. Çizim için bkz. Resim 5.

⁵⁴ Ayşe Osmanoglu, *Babam Sultan Abdülhamid (Hatıralarım)* (Ankara: Selçuk Yayınları, 1986), s. 11-13.

⁵⁵ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "II. Sultan Abdülhamid'in Ha'li ve Ölümüne Dair Bazı Vesikalar," *Belleten* X, 40 (1946), s. 705-707.

Maineli merhum Nelson Dingley ve New York'tan Bay Nathan Strauss'un bir kombinasyonuna benziyordu. Bunu, ilgili üç kişiye tüm saygımla söyleyebilirim. Sultan'ın alnı düşünceli birinin alnı gibiydi, ancak fesi ne kadar geniş olduğunu görmemi engelledi. Gözleri ve kaşları, altında yaşadığı gerilimi yansıtırken, aynı zamanda nazik bir baba olduğunu ve izin verildiğinde nazik bir ev adamı olacağını göstermekteydi. Yüzü zayıf ve kırılğan; sakalı dikkatsizce bakım görmüş. Kaşlarından biri kaş kemiğinin arkasına, neredeyse şakağına dayanıyordu. Arabası camiye ulaştığında, komutanlar neredeyse yere eğilerek selamladılar. Arabasından 64 yaşında bir erkek nasıl çıkarsa öyle çıktı. Çocukları onu selamladı. O ise çocukların en küçüğünü sevmek için ona doğru döndü.⁵⁶ Ayakta dururken boy olarak ortalamanın altındaydı ve omuzları hafifçe büküktü. Çocuklarına karşı babacandı; arabadan inip 3 adım attıktan sonra 1 adım geri gelerek çocuklarını selamladı. Bunu gördüğümde, kendisine ne tür suçlar isnat edilirse edilsin, suskun askerlerinin, ordusunun ve komutanlarının ondan daha fazla suçlu olduğunu düşündüm. Nelson Dingley'i, Kongre Binası'nın koridorlarında bir aşağı bir yukarı yürürken, çıkarmaya çalıştığı Gümrük Kanunu endişesi ve stresiyle bir görseydiniz, içinde öylesine yerleşmiş bir nezaket görürdünüz ki, aşırı çalışma ve kötü ışığın yol açtığı hafif ifadeyle bile görülebilirdi. Sultan, askercilik oynayan küçük evlatlarına yardım etmek için döndüğünde sanki meslektaşı ünlü Tom Reed'in latifesini dinlemek için yorgun olmasına rağmen dönüp onu dinleyen Nelson Dingley'di.⁵⁷

Sultan II. Abdülhamid, 1876 yılında tahta çıktığında Osmanlı Devleti hem içerde hem de dışarda adeta bir ateş çemberinin içinden geçmekteydi. O, 33 yıllık saltanatı sırasında büyük toprak kayıplarına engel olamamış ise de, büyük güçlerle denge siyaseti izlemeye gayret etmiş, içerde büyük reformlar gerçekleştirmiştir. Bununla birlikte saltanatının ilerleyen yıllarında yönetimi tek elde tutmayı tercih etmiştir. Hükümdarlığı boyunca Osmanlı topraklarında onlarca yeni kamu binası yaptırmış, bayındırlık projelerine girişmiş ve eski yapıları onartarak daha uzun süre ayakta kalmalarını sağlamıştır. Osmanlı'nın Batı'da bozulan imajını tamir etmek amacıyla, 1883 senesi başlarında "dış basını izlemek ve devletin ve padişahın imajını

⁵⁶ Bu anın çizimi için bkz. Resim 6.

⁵⁷ Davenport, *My Quest of The Arab Horse*, s. 40-41.

zedeleyici yayınları tekzip etmek üzere” Matbuât-i Ecnebiyye Müdürlüğü kurulmuştur.⁵⁸ Aleyhte yazan gazete ve gazeteciler takip altına alınarak lehe döndürülmelerine çabalanmıştır. Hatta padişah bazı yabancı gazeteci ve misafirlerle bizzat kendisi görüşerek onları muhtelif biçimlerde taltif etmiştir.⁵⁹ Zeka ve dirayeti, kendisiyle görüşen ecnebler tarafından da tasdik edilmiştir. Uzunçarşılı'nın ifadesiyle, insanı avlama ve gönül alma konusunda mahirdi.⁶⁰ Sultan Hamid'in Homer Davenport'la ilişkisini bu açıdan değerlendirmek gerekirse, padişahın onun meşhur bir çizer ve gazeteci olduğunu bilmemesi mümkün görünmemektedir. Onunla bizzat görüşme de onlarca yıldır hiç kimseye vermediği damızlık at ihracatı imtiyazını vermek suretiyle Davenport'un nezdinde olumlu bir imaj yaratmayı başardığı söylenebilir. Ancak bunda Davenport'un Amerikalı oluşunun rolü vurgulanmalıdır. Avrupa'nın önde gelen gazete ve dergileri o dönemde uzunca süredir Sultan'ı eli kanlı, zalim ve katil olarak resmederken dönemin en önemli karikatüristlerinden biri olan Homer Davenport, Abdülhamid'i bizzat görüp çizerek, bunların tam tersini söylemiş ve Sultan'ı iyi kalpli bir insan olarak nitelemiştir:

Sultan, Çar veya Kral olarak doğmak, sıradan insanlarla muhabbet etme fırsatından mahrum kalmak nelere mâni olur, bir düşünsenize? Bir ateşin başında ailenizle veya eşinizle vakit geçirememeyi düşünün. Dünyayı kiri ve toprağından değil, sadece haritalarından; ülkeleri insanların değil ordularının uniformalarından tanıyarak büyüdüğünüzü düşünün; sadece birkaç kişiyi tanımayı, onları da üzerlerindeki o soğuk altın şeritlerinden bilmeyi düşünün. Hiçbir zaman şahsen, engin görüşlü, normal bir erkeği veya kadını tanıma fırsatı bulamayan bir ulusun hükümdarını düşünün; işte şimdi dünyanın gerçekte ne için olduğunu tam olarak anlamadığı için ona şaşırarak bakmayacaksınız. Böyle bir tahtın sahibi yalnızca tahtın görevlisinin kendisine ne söylediğini bilir ve bu görevliler doğal olarak ona ve yakınlarına sadece iyi olan şeyleri söyler. Diğer insanların hayatındaki şeyler ondan saklanır. Nasıl yaşadıklarını ve ne zaman öldüklerini bile bilmezler. Sultan'ın zalimliklerine dair hikayeler duydum ve çoğuna inanmıyorum. Eğer acımasız

⁵⁸ Zekeriya Kurşun, “Osmanlı-Dünya Ekseninde II. Abdülhamid İmajı,” Coşkun Yılmaz (ed.), *II. Abdülhamid: Modernleşme Sürecinde İstanbul*, (İstanbul: 2010 İstanbul Avrupa Kültür Başkenti Yayını, 2011), s. 182.

⁵⁹ Tahsin Paşa, *Abdülhamid: Yıldız Hatıraları* (İstanbul: Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi, 1931), s. 117.

⁶⁰ Uzunçarşılı, “II. Sultan Abdülhamid'in Ha'li ve Ölümüne Dair Bazı Vesikalar,” s. 705.

olsa bile kalbinde ve yüzünde buna dair bir emare görünmüyor. Bu nedenle, Sultan'ın itibarının sebebinin Sultan'ın kendisinden daha çok Türk sisteminin suçu olduğunu düşünüyorum. Şüpheli olmak zorunda kalıyor. Kimseye güven duymadı ve kendisinin de güvenilir olmadığı namını kazandı. Bu açıklama, kısmen Sultan hakkındaki görüşümün çizime indirgenmiş izlenimi açıklayacaktır.⁶¹

Davenport, camiden bir saat sonra çıkan Sultan II. Abdülhamid'i adım adım takip edip gördüklerini hem detaylıca yazıya dökmüş hem de onu arabayı kullanırken resmetmiştir:

Yaklaşık bir saat geçmiş olmalı, camiden gelen nağmeleri hala duyabiliyorduk, derken Sultan çıkarken, hanedan muhafızları generalinin ellerini öptü ve sonra önünde diz çöktü. Mermer merdivenlere ince halı yine serildi ve camiye boş bir araba getirildi. Yapay gibi görünen uzun kuyruklara sahip 2 beyaz Arap aygırı tarafından çekilen bir faytondu bu. Atlar hoplayıp zıplıyordu fakat iyi huylulardı. Altın kıyafetli 2 seyis atların başlarında beklemekteydi. Bir duraklama oldu ve sonra herkes ağzını açtı ve bağırdı. Mermer merdiven üzerindeki muhafızlar eğilmeye başladılar, bazıları diz çöktü. Nihayet siyah paltolu ve pantolonlu, sakalının altına dek düğmeleri iliklenmiş bir altın renkte yelek giyen bu kırılğan, yaşlı adam belirmeye başladı. Fesi kırmızıydı ve görünen diğer renk, her omuzundaki küçük düz bantlarda yer alan altındı. Yarı kapalı eliyle ve aynı mekanik sertlikte dudaklarına ve alnına dokunuyordu. Merdivenden çıktı, yorgun görünümlü şehre baktı, yarım tur dönünce 1.000 gri süvari atlı, 1.000 alaca kır atlı, 1.000 siyah atlı, 1.000 doru atlı gördü, hepsi de küçük sancaklarını havada tutuyorlardı. Yine bağırırlar Asya üstünde yankılandı. Şehzadelerden biri, faytona binen babasına katıldı ve beyaz kırbaç ile arabanın ön panosu arasında düzgün bir şekilde sıkıştırılmış kendine ayrılan bölüme dikkatlice girdi. Seyisler atları bıraktı ve alay tekrar harekete geçti. Yağ bağlamış iyi beyaz Arap atları oynamaya başladı ve Sultan, sıradan arabacıların yaptığı gibi aniden atların beline doğru kırbacını vurdu.⁶² Daha sonra dizginleri tuttu ve kırbaç sol eline aldı, soğuk ve heykel gibi duran büyük ordu oldukça yere diz çöktüğünde onları selamladı. Sultan'ın arabasının

⁶¹ Davenport, *My Quest of The Arab Horse*, s. 41-43.

⁶² Bu anın çizimi için bkz. Resim 7.

arkasında siyah bir Arap aygırı, onun arkasında beyaz ayaklı ve alnunda bir yıldız olan narin bir doru, bu ikisinin arkasında ise alaca kır atlar vardı. Zengin altın rengi süslemelerle doluydular ve tam da Harbiye Nazırı için uygun görünüyorlardı. Fakat onlar Harbiye Nazırı için değildi. Nazik görünen yaşlı beyefendinin binmek isteyebileceği durumlar için oradaydılar. O gün için böyle bir şey yapmayı umursamadı. Araba kullanmayı tercih etti ve büyük, altın kapılardan geçerken sanki örgü ören yaşlı bir adam gibiydi. Uzun, çok uzun zamandır onu iyi tanıdığınıza inanmanıza yol açıyordu.⁶³

Homer Davenport, padişahı gördükten 20 dakika sonra çizdiği portreden, çok az kişiye söz etmiş ve çizimini sımsıkı saklamıştır. Zira bunun başına nasıl sorun açabileceği hakkında epeyce nasihat dinlemiştir:

Çabamız Saraydan olabildiğince çabuk çıkmak ve aklımdaki resmi çizmek içindi. Ermeni sorununu araştırmak için ABD Başkanı tarafından gönderilen adamlar olarak Türk hafiyeleri tarafından zaten araştırıldığımızdan, birkaç kilometre uzaklaşmamız gerekecekti. Ancak Saraydan 20 dakika sonra Moore daha ileri gitme riskini almamamı önerdi. Bu olağanüstü yaşlı beyefendinin izlenimini, hafızamdan bir şey çıkmadan önce kâğıda dökmem gerektiğini söyledi. Böylece, 2 iriyarı genç adam tarafından korunurken, bizi ziyadesiyle mutlu eden bir resim çizdim. Sultan'ı idealize edilmiş bir Sultan olarak değil, nev-i şahsına münhasır bir insan olarak çizdim. Sonra bu resmi nasıl koruyacağımızı bilmek en büyük derdimiz haline geldi. Çok yoğun ısrardan sonra çizimi, Konstantinopolis'teki Sultan'ın samimi bir arkadaşına gösterdik. 40 yıldan beri onu tanıyan bir adam uzunca bakmaya devam etti, gerilmeye başladım. Eğer resmin iyi bir benzerliğe sahip olmadığını söyleseydi, Sultan'a olan benzerliğine güvenimin yok olacağı kafama birden dank etti. Ama kısa bir süre sonra çizim kitabını kapattı ve bana şöyle fısıldayarak geri verdi: "Yapılmış tek resmi bu. Sizin buna sahip olduğunuz bilinirse şayet, Osmanlı İmparatorluğu'na yaptığınız bu ziyaret sizin için üzücü olur." Bu konuda Amerika'ya herhangi bir şey yazmamamızı ve defteri daima düğmeli iç cebimde sıkıca saklamamızı önerdi.⁶⁴

⁶³ Davenport, *My Quest of The Arab Horse*, s. 44-47.

⁶⁴ a. g. e., s. 47-49.

Davenport ve arkadaşları bu tavsiyelere uymuşlardır. Fotoğrafı çölde sadece Ahmet Hafız ve Haşim Bey görmüştür. İskenderun'a yaklaştıklarında, bir Amerikalı onlarla buluşmak için dağları aşarak yaptığı 3 saatlik yolculuktan sonra onlara İskenderun'daki Türk hafiyelerin Davenport'ta Sultan'ın bir resminin olduğunu bildiğini ya da bildiklerini düşündüğünü anlatmıştır. Resim bulunursa tüm atlara ve kısraklara el konulacağını, izin iptal edileceğini ve seyahatin boşa gideceğini söylemiştir. Bu yüzden Davenport ve arkadaşları Sultan'ın resminin olduğu defteri gizlice işaretledikleri bir saman balyasının ortasına saklamışlardır. İskenderun'a vardıklarında her şeyleri aranır ama resim bulunamamıştır.⁶⁵

Arap Atının Peşinde Suriye Çöllerinde

Sultan Abdülhamid'i görme fırsatını yakalayıp iradenin doğruluğunu da teyit ettiren Davenport ve arkadaşları, Suriye'ye geçmeden önce Pine Palace'ta, İskenderun'dan meyhan kökü ticareti yapan Amerikan likör şirketi MacAndrews & Forbes'in sahiplerinden William Forbes ile görüşmüşlerdir. Suriye bölgesini çok iyi bilen Forbes, bu yaz sıcağında gitmemelerini, en azından Ocak ayını beklemelerini tavsiye etmiştir. Son beş yıldır süregelen Bedeviler arasındaki çatışmaların bilhassa Deyrizor bölgesinde yoğun olduğunu belirtmiştir.⁶⁶ Ancak Forbes'ın uyarıları Davenport'u kararından döndürememiştir. Zira o, Wilfred ve Anne Blunt'ın kitaplarından bölgenin durumunu öğrenmiş ve bunu bilerek yolculuğu göze almıştır. Forbes, Davenport ve arkadaşlarının geleceğini bölgedeki tanıdıklarına telgrafla bildirmiş ve ayrıca yanlarında götürmeleri için bir de mektup vermiştir. Yolcular Beyrut üzerinde İskenderun'a gitmek üzere 23 Temmuz 1906'da İstanbul'dan ayrılmışlardır. Beyrut'ta, yaklaşık 3 yıl önce yanlış aktarılan bir telgraf sebebiyle neredeyse Osmanlı-Amerikan Savaşı çıkmasına sebep olan olayın kahramanı konsolos William Magelssen tarafından ağırlandırılmışlar ve iletişim konusunda sorun yaşamamaları için yanlarına Arapçası İngilizcesi kadar iyi olan bir tercüman verilmiştir.⁶⁷

Nihayet 2 Ağustos 1906'da, hem Şekib Bey'in bir gece bile kalınmayacak kadar tehlikeli dediği hem de Forbes'ın sivrisineklerle dolu ve dünyanın en kirli yerlerinden birisi diye uyardığı İskenderun'a varırlar. İner inmez MacAndrews & Forbes şirketinden 2 İngiliz bunları karşılamaya gelir. Karaya çıkınca birtakım bürokratik zorluklarla karşılaşırırlar. Silahlarının çoğuna el konulmuştur. Kahvaltıdan sonra vali ile gümrük müdürünün toplantı

⁶⁵ a. g. e., s. 49.

⁶⁶ a. g. e., s. 51.

⁶⁷ Tercüman Ameen Zeytoun'un fotoğrafı için bkz. Resim 8.

halinde olduğu gümrük binasına geçmişlerdir. Her iki görevli de İstanbul'dan gelen talimata göre av tüfeklerinin geçtiğini fakat ateşli silahlarının bu kategoriye girmediğini söylemiştir. Biraz sonra sorunun kaynağının, hem valinin hem de gümrük müdürünün çekindiği ve Davenport ve arkadaşları kente gelmeden önce onların Amerikalı silah tüccarları olduğunu ve yanlarında da örnek silahlar getirdikleri dedikodusunu yayan hükümet hafiyesi Hami Bey olduğunu öğrenmişlerdir. Davenport'a göre Hami Bey gibileri, "Amerikan olan her şeye karşıydı ve Türk padişahı hakkındaki olumsuz imajın müsebbibiydi".⁶⁸ Durumun çözüme kavuşması için İstanbul'a çekilen telgrafın cevabının gelmesini beklemesi için Jack Thomson orada bırakılmış, Homer Davenport, diğer arkadaşı Arthur Moore ve MacAndrews & Forbes şirketinden Sneddon, yanlarında 3 askerle beraber Halep'e doğru 8 saatlik yola koyulmuşlardır. Gece saat 11'de vardıkları Antakya'da oldukça kötü bir otelde kalmışlardır. Tercümanlarını Thompson'un yanında bıraktıkları için otel çalışanlarıyla anlaşmakta güçlük çekmişler ve bu durum yemek yiyemedikleri için aç kalmalarına mal olmuştur. Sneddon ve askerler İskenderiye'ye geri dönerken Davenport ve Moore, Halep yolu üzerindeki Kara Han'da 24 saat boyunca Thompson'un gelmesini beklemişlerdir. Ertesi günün sabahında aç olduklarını güç bela anlatabildiklerinde deve sahibi birkaç kişi onları üzüm bağına götürmüş ve orada karınlarını doyurmuşlardır. Bir süre sonra, handa duran posta arabasına binerek Halep'e doğru yola çıkıp ertesi gün öğleye doğru şehre girmişlerdir.⁶⁹

Halep, Davenport'un hayalindeki şehirden çok uzak görünmüştür. Zira iki yanında palmye ağaçları olan tertemiz geniş yollara sahip çölde vaha gibi bir şehir beklerken, karşısına yolları taş, toprak ve çamur kaplı, pis kokulu bir manzara çıkmıştır. Açlık ve sıcaktan bitap bir halde otele girmişler fakat otelin ilkelliğini ve pisliğini görünce orada kalamayacaklarını anlamışlardır. Muhataplarına MacAndrews & Forbes'ten söz edince, başka bir otele götürülmüşlerdir. Orada Beard isimli bir İngiliz'le karşılaşmalarından büyük memnuniyet duymuşlardır zira Beard onları Halep'in en temiz oteline götürmüştür. Ertesi sabah silahlarla ve tercümanla beraber arkadaşları Jack Thompson da Halep'e ulaşmıştır.⁷⁰

Davenport ve arkadaşları, yanlarında İngiliz Beard ve tercümanları olduğu halde Halep çarşılarını gezmişlerdir. Blunt'un kitaplarının birinden Aneze aşireti mensuplarının bembeyaz dişleri olduğunu öğrenmiş olan

⁶⁸ Davenport, *My Quest of The Arab Horse*, s. 55-56.

⁶⁹ a. g. e., s. 60-72.

⁷⁰ a. g. e., s. 73-75.

Davenport, bu tarife uyan bir Bedevi'yi görünce ona Aneze aşiretinin nerede olduğunu sormuş, Bedevi de, 'şeyhler şeyhi' Haşim Bey'in çölün diplomatik yöneticisi Ahmet Hafız'a gizli bir ziyarette bulunduğunu söyleyip⁷¹ onları Ahmet Hafız'ın evine götürmüştür. Ahmet Hafız'ın huzuruna çıkan Davenport ve arkadaşları meramlarını dile getirmişlerdir. Haşim Bey'in önceki gece 10-12 saatlik mesafedeki aşiretine gitmek için yola koyulduğunu öğrenmişlerdir.

Davenport ve arkadaşlarının Türk Sultanı'ndan irade aldıklarını ve Amerik aşiretlerinin büyük şeyhinden aldıkları mektupları olduğunu öğrenen Ahmet Hafız'ın gözleri dolmuştur. Halep ve Suriye Valisi'ne gitmeden önce kendisine uğramalarından dolayı şeref duyduğunu dile getirmiştir. Kendisine Büyük Haşim Bey'in eşi benzeri olmayan hediyesi Seglavi cinsi yedi yaşındaki Wadduda isimli savaş kırsağını göstermiştir. Davenport kırsağı çok beğendiğinden Ahmed Hafız,⁷² kardeşliklerinin bir hatırası olarak atı ve atın bakıcısı Said Abdullah adlı bedevi çocuğu Davenport'a hediye etmiştir.⁷³

Ahmet Hafız Aneze aşiretine haberci yollayarak, 30 sonra ilk kez onları ziyaret edeceği için yerlerinden ayrılmamaları veya savaşa gitmemeleri gerektiğini iletmiştir. Sonra Davenport'u Halep Valisi Nazım Paşa'nın huzuruna çıkarmıştır. Sohbet edip kahve ve sigara ikramlarından sonra Vali Nazım Paşa, Ahmet Hafız'ın daha önceden bildirdiğinden habersiz bir şekilde, onları Aneze aşiretine Hafız'ın bizzat götürmesini istemiştir. Konu atlardan açıldığında Nazım Paşa misafirlerinden ertesi gün tekrar ziyaretlerine gelip aşiretlerin kendisine hediye ettikleri atı görmelerini istemiştir.⁷⁴

Burada neden hem Ahmet Hafız'ın 30 sonra bu aşireti ziyaret etme pahasına Homer Davenport ve arkadaşlarını yalnız bırakmadığı hem de Nazım Paşa'nın bunda ısrar ettiği sorusu akla gelmektedir. Bu durum sadece Türk misafirperverliği ile izah edilebilecek bir şey değildir. Davenport ve arkadaşları oraya ulaşmadan evvel hem Sultan Abdülhamid'in iradesine sahip olduklarını hem de Amerika Başkanı'ndan mektupları olduğunu bilen

⁷¹ a. g. e., s. 79.

⁷² a. g. e., s. iv. Davenport kitabının en başına fotoğrafını koyduğu Şeyh Ahmet Hafız için şunları söyler: Şeyh Ahmet Hafız, "Benim Bedevi kardeşim," Aneze Bedevilerinin diplomatik yöneticisi. Bu fotoğraf 1908'de Halep'teki ilk Amerikan konsolosu Jesse Benjamin Jackson tarafından çekilmiştir. Yaşlı seçkin diplomatı 1906 yılındaki en son ziyaretimizden beri sakal uzatmış şekilde gösterir, göğsünde Türk Sultanı'nın madalyası da görülmektedir. Ahmet Hafız'ın fotoğrafı için bkz. Resim 9.

⁷³ a. g. e., s. 81.

⁷⁴ a. g. e., s. 89.

Ahmet Hafız ve Vali Nazım Paşa,⁷⁵ muhtemeldir ki İstanbul'dan gelen bir telgraf emriyle, Davenport ve arkadaşlarını koruyup kollama ve de göz önünde tutma talimatı almışlardır.

Davenport ertesi gün Ahmet Hafız ile birlikte Vali Nazım Paşa'nın Çölün Gururu isimli atını görmeye gitmiştir. Davenport, atı Paşa'nın bahsettiği kadar mükemmel bulunca, Paşa onu Davenport'a hediye etmiştir. Nazım Paşa'nın görevlendirdiği 12 asker ile birlikte Ahmet Hafız ve hizmetindekilerle beraber Davenport ve arkadaşları atlarına binip akşam saat beşte Halep'ten yola çıkmışlardır. Gece yarısından sonra bir bedevi kampına ulaşmışlardır. Burada 'Ahmet Hafız' tezahüratlarıyla karşılanmışlar ve kendileri için düzenlenen ziyafet sofrasına oturup karınlarını doyurmuşlardır. Biraz uyuduktan sonra gece saat 3'te tekrar yola koyuldular. Öğlen 11'e doğru Aneze aşiretinin kampına varıp orada büyük bir misafir çadırında⁷⁶ ağırlanmışlardır.⁷⁷

Davenport, ertesi günlerde beğendiği atları satın almış, pazarlıkları bizzat Ahmet Hafız yapmıştır. Aneze aşiretinin misafiriye, kalabalık bir topluluk önünde düzenlenen törende Ahmet Hafız ve Homer Davenport, Arapça yemin ederek kendilerini birbirinin kardeşi ilan etmişlerdir. Sonraki günlerde, savaştan dönen Aneze aşiretinin lideri Şeyhler Şeyhi Haşim Bey ile tanışmışlardır. Haşim Bey, Halep Valisi'ne hediye ettiği atı Davenport'a vermesinden pek memnun olmadığını söyle olmasa da sert duruşu ve asik suratıyla ima etmiştir.⁷⁸

Bölgenin en güçlü aşireti olan Aneze "Şam'dan Basra'ya kadar" nüfuz sahibidir.⁷⁹ Alman diplomat Freidrich Rosen, anılarında, 1898 yılında tanıdığı Aneze Şeyhi Fahad Bey'in, hem Türk unvanı olan 'bey'i kullanmaktan hem de hizmetindekilerle Türkçe konuşmaktan hoşnut olduğunu yazmıştır.⁸⁰ Aynı durum, adını yukarıda zikrettiğimiz Haşim Bey'in Millî Mücadele Dönemi'nde Antep'i işgal eden Fransızlara karşı Türklere yardımı sırasında da görülür.⁸¹ Vali Nazım Paşa'ya at hediye etmesi büyük ihtimalle

⁷⁵ Vali Nazım Paşa'nın fotoğrafı için bkz. Resim 10.

⁷⁶ Davenport, *My Quest of The Arab Horse*, s. 103. Fotoğraf için bkz. Resim 11. Davenport fotoğrafın altına şu notu düşmüştür: "Büyük Şeyh'in çadırı altında ilk kahvelerimizi içerken. Çadırın gölgesinde termometrenin 56°C olarak kaydettiği sıcaklıkta önemli bir fotoğraf. Kafalarımızın üstünde hoş karşılanma simgesi olarak savaş kısağı Wadduda'nın yuları ve Şeyh'in kılıçlarına bağlı bir şekilde görülüyor. Gerçek Aneze içinde ilk çekilen fotoğraf budur.

⁷⁷ a. g. e., s. 90-101.

⁷⁸ a. g. e., s. 152. Haşim Bey'in fotoğrafı için bkz. Resim 12.

⁷⁹ Davenport'un Aneze aşiretinin önde gelenleriyle çekindiği fotoğraf için bkz. Resim 13.

⁸⁰ Friedrich Rosen, *Oriental Memories of A German Diplomatist* (London: Methuen & Co. Ltd., 1930), s. 242.

⁸¹ Stanley Elphinstone Kerr, *Personal Experiences with American Near East Relief, 1919-1922* (New York: State University of New York Press, 1973), s. 214.

Osmanlı'ya olan sevgi ve saygısından ileri gelmektedir ve atın Davenport'a verilmesi bu yüzden kendisini incitmiştir.

İstedikleri atları satın alıp Ahmet Hafız ile beraber Halep'e geri dönen Davenport ve arkadaşları, tekrar misafir oldukları Vali Nazım Paşa'nın makamında, 1912 yılında Selanik'i Yunanlılara savaşmadan terk edecek olan Hasan Tahsin Paşa ile karşılaşmışlardır. Halep'in en iyi evinde yaşayan Paşa, kaderine takılıp kalmak yerine safkan Arap atları yetiştirmektedir.⁸² Ahmet Hafız'ın ikna etmesi sayesinde Davenport, Tahsin Paşa'dan üç at satın almıştır.⁸³

Böylece Suriye'den istedikleri atları alan Davenport ve arkadaşları gözyaşları içinde Ahmet Hafız'la vedalaşmışlar ve 27 Ağustos 1906'da İskenderun'a varmışlardır. Satın alma ve hediye suretiyle elde ettikleri toplam 27 at ile Ahmet Hafız'ın hediye ettiği köle Said Abdullah'la beraber ertesi gün gümrük memurlarının sıkı denetiminden geçerek gemiyle Lazkiye'ye doğru hareket etmişlerdir. Lazkiye'ye vardıkları 29 Ağustos 1906 günü kaymakamla görüşmüşlerdir. Roosevelt'in mektubunu ve Sultan II. Abdülhamid'in iradesini inceleyen kaymakam, onları gayet güzel ağırlayıp kısa bir şehir turu yaptırdıktan sonra tekrara limana bıraktırmıştır. 28 Ağustos 1906'da başlayıp Napoli'de gemi değişikliği yaptıkları yolculuk 8 Ekim 1906'da New York limanına varmalarıyla nihayete ermiştir.

Sonuç

Homer Davenport'un 1906 yazında 19 Temmuz'da İstanbul'da başlayıp 28 Ağustos günü İskenderun'dan gemiye binmesiyle sona eren 41 günlük seyahati sırasında başından geçenler, tanıklıkları ve bunları anlattığı *My Quest of The Arab Horse* (Arap Atının Peşinde) adlı kitabı, Osmanlı tarihinin belli bir dönemiyle ilgili özgün bilgiler içermesi açısından önemlidir. En başta, kitabın Sultan II. Abdülhamid'in bugüne dek pek bilinmeyen çizimlerini içerdiğini belirtmek gerekir. Davenport'un Yıldız Sarayı'nda ve katıldığı Cuma Selamlığı'nda gördüklerini hem çizip hem yazması ayrıca dikkate şayandır. Davenport gibi bir Amerikalının, Abdülhamid'in Batı dünyasında olumsuz bir karakter olarak anıldığı bir dönemde, çizdiği tasvirlerle padişahı "eli kanlı, kızıl, zalim ve gaddar" nitelemesinin dışına çıkarıp, tam tersine olumlulaması son derece önemlidir. Davenport'un sanatçı/karikatürist

⁸² Davenport, *My Quest of The Arab Horse*, s. 180.

⁸³ a. g. e., s. 181. Tahsin Paşa'nın fotoğrafı için bkz. Resim 14. Davenport fotoğrafın altına şu notu eklemiştir: Bu seçkin paşa, Türkiye'nin eski Sultanı'nın [II. Abdülhamid] emrindeki en yüksek adamlardan biriydi. Aynı zamanda imparatorluğun en zenginlerinden biri olmasına rağmen, Jön Türklerin bu adamı diğer birçok önemli isimle birlikte sürgün hayatından çıkarıp serbest bırakıp bırakmayacağını söyleyemem. Ancak doğal olarak öyle olacağını umuyorum.

kimliğiyle dünya ölçeğinde şöhrete sahip bulunması bu önemi arttırmaktadır. Zira belirtilen dönemde Abdülhamid aleyhtarı yorum ve düşünceler en fazla gazeteciler tarafından dile getirilmekteydi. Sultan Abdülhamid belki de Davenport'un bu özelliğini Avrupa'ya karşı bir silah olarak kullanmayı hesap etmiş ve onlarca yıldır uygulanan at ihracatı yasağını bu Amerikalı için delmişti. Bunun yanında Davenport'un Amerikalı olması ve padişahın ezeli düşmanlara karşı yeni bir müttefik olarak Amerika'yla ilişkileri dostane yürütmesinin de bu tutumunda payı bulunduğu belirtilmelidir. Davenport'un Suriye'de gerek Nazım Paşa'dan gerekse Ahmet Hafız'dan yakın dostluk görmesi, bilhassa Ahmet Hafız'ın Davenport'un Suriye'de attığı her adımda yanında yer alıp kardeşlik yemini içmelerine varan bir samimiyet kurması da aynı stratejinin uzantısı olarak düşünülebilir. Zira Davenport eserinde Osmanlı'ya ilişkin olumsuz tasvirleri çevre temizliği ve hafiyelerin fenalıklarıyla sınırlıdır. Bunu yaparken bile Sultan Hamid'e yönelik en küçük eleştirisi söz konusu değildir.

Amerikan Başkanı Roosevelt'in mektubu ile dönemin Amerika Elçisi Şekib Bey'in fotoğrafının ve el yazısı mektubunun kitapta yayımlanmış olması diplomasi tarihi ve kültürü açısından önemli olduğu kadar, diplomatik enstrümanların niteliği bakımından da çarpıcıdır. Kitap Şekib Bey, Nazım Paşa ve Hasan Tahsin Paşa gibi dönemin asker, bürokrat ve diplomatlarının resimleriyle birlikte karakter yapıları ve mesleki deneyimleri hakkında bilgiler içermektedir. Bu bakımdan ana kaynak niteliği de taşıyabilir. Yine Aneze aşireti hakkındaki özgün bilgiler, imparatorluğun ve bilhassa Sultan Abdülhamid'in aşiretler politikası hakkında daha sağlıklı değerlendirmeler yapmaya imkân verecek perspektif kazandırmaktadır.

Son olarak şunu söylemek gerekir ki Sultan II. Abdülhamid'in izni sayesinde Amerika'ya götürülen 27 atın soyundan gelen atlar Amerika'da hala yetiştirilmeye devam etmektedir. Bu bakımdan bugün Okyanus ötesindeki bir coğrafyada safkan Arap atlarının varlığında Sultan Abdülhamid'in katkısı yadsınamaz.

Kaynakça

- Acehan, Işıl. "Sultan Abdülhamid'in Başkan Roosevelt'e Gönderdiği Hediyeler ve ABD'deki Son Elçisi Mehmed Ali Bey." *Forum USA: Turkish American Newspaper* <https://forumusa.com/amerika-usa-amerika-birlesik-devletleri/sultan-abdulhamidin-baskan-roosevelte-hediyesi-ve-abddeki-son-elcisi-mehmed-ali-bey/> (30. 07. 2019).
- Akgün, Seçil. "Kendi Kaynaklarından Amerikalı Misyonerlerin Türk Sosyal Yaşamına Etkisi (1820-1914)." *X. Türk Tarih Kongresi (22-26 Eylül 1986)*, Cilt 5, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1987: 2121-2145.
- Baedeker, Karl. *Palestine and Syria: With The Chief Routes Through Mesopotamia and Babylonia*. Charles Scribner's Sons, New York 1906.
- Blunt, Lady Ann. *Bedouin Tribes of The Euphrates*. John Murray, London 1879.
- _____. *A Pilgrimage To Nejd: The Cradle of The Arab Race*. John Murray, London 1881.
- BOA. Bâbüali Evrak Odası. 2826-211897.
- Cox, Samuel Sullivan. *Bir Amerikan Diplomatının İstanbul Anıları: 1885-1887*. Çev. Gül Çağalı Güven. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2013.
- Curtis, Walt. "Homer Davenport: Oregon's Great Cartoonist." *Oregon Cultural Heritage Commission* <http://www.ochcom.org/davenport/> (25. 07. 2019).
- Craver, Charles ve Jeanne Craver. "The Forgotten Man: Peter Bradley's Role in Early American Breeding." *Arabian Horse World* <https://davenport-horses.org/2010/04/02/the-forgotten-man-peter-bradleys-role-in-early-american-breeding-part-i/> (28. 07. 2019).
- Davenport, Homer. *Cartoons by Davenport*. De Witt Publishing House, New York 1898.
- _____. *My Quest of The Arab Horse*. B. W. Dodge & Company, New York 1909.
- _____. *The Country Boy: The Story of His Own Early Life*. G. W. Dillingham Company, New York 1910.
- Ernst, Alice Henson. "Homer Davenport on Stage." *Oregon Historical Quarterly*. Cilt 66, Sayı 1, 1965: 38-50.
- Flower, Benjamin Orange. "Homer Davenport: A Cartoonist Dominated by Moral Ideals." *The Arena*. Cilt 34, Sayı 188, 1905: 58-69.
- Frederick, Gus. "Homer Davenport (1867-1912)." *The Oregon Encyclopedia* https://oregonencyclopedia.org/articles/davenport_homer/#.XTp_F5NzRAY (26. 07. 2019).
- Gürler, Ahmet Şamil. "1893 Şikago Dünya Fuarı'nda Osmanlı Hipodromu ve Şirket-i Hamidiye." *Folklor/Edebiyat*. Sayı 65, 2011: 7-18.
- Hamlin, Cyrus. *Among the Turks*. Robert Carter and Brothers, New York 1878.
- Hourihan, William J. "The Big Stick in Turkey: American Diplomacy and Naval Operations Against The Ottoman Empire, 1903-1904." *Naval War College Review*. Cilt 34, Sayı 5, 1981, s. 78-88.
- Kerr, Stanley Elphinstone. *Personal Experiences with American Near East Relief, 1919-1922*. State University of New York Press, New York 1973.
- Kocabaşoğlu, Uygur. *Kendi Belgeleriyle Anadolu'daki Amerika: 19. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Amerikan Misyoner Okulları*. Arba Yayınları, İstanbul 1989.
- Kuneralp, Sinan. "Ottoman Diplomatic and Consular Personnel in the United States of America, 1867-1917." *American Turkish Encounters: Politics and Culture, 1830-1989*. Ed. Selçuk Esenbel, Bilge Nur Criss and Tony Greenwood. Cambridge Scholars Publishing, Cambridge 2011: 100-108.
- Kurat, Akdes Nimet. *Türk-Amerikan Münasebetlerine Kısa Bir Bakış (1800-1959)*. Doğu Ltd. Şirketi Matbaası, Ankara 1959.

- Kurşun, Zekeriya. "Osmanlı-Dünya Ekseninde II. Abdülhamid İmajı." *II. Abdülhamid: Modernleşme Sürecinde İstanbul*. Ed. Coşkun Yılmaz. 2010 İstanbul Avrupa Kültür Başkenti Yayını, İstanbul 2011: 181-201.
- McCabe, James. *A Tour Around The World by General Grant*. The National Publishing Company, Philadelphia 1879.
- Ortaylı, İlber. "Osmanlı İmparatorluğunda Amerikan Okulları Üzerine Bazı Gözlemler." *Amme İdaresi Dergisi*. Cilt 14, Sayı 3, 1981: 87-96.
- Osmanoğlu, Ayşe. *Babam Sultan Abdülhamid (Hatıralarım)*. Selçuk Yayınları, Ankara 1986.
- Özmen, Cansu Özge. "19. Yüzyıl Amerikan-Osmanlı İlişkilerinin Amerikan Yazınına Etkisi ve Seyahatnameler." *Doğu Batı Düşünce Dergisi*. Sayı 42, 2007: 195-212.
- Polat, İlknur. "Osmanlı İmparatorluğunda Açılan Amerikan Okulları Üzerine Bir İnceleme." *Bellekten*. Cilt 52, Sayı 203, 1988: 627-652.
- Rosen, Friedrich. *Oriental Memories of A German Diplomatist*. Methuen & Co. Ltd., London 1930.
- Shaw, Albert. "Homer Davenport - Cartoonist." *The American Review of Reviews*. Sayı 45, 1912: 686-688.
- Shepp, James W. *Shepp's World's Fair Photographed*. Globe Bible Publishing Company, Chicago 1893.
- Smith, Harold Frederick. *American Travellers Abroad: A Bibliography of Accounts Published Before 1900*. Scarecrow Press Inc., Maryland 1999.
- Şafak, Nurdan. *Osmanlı-Amerikan İlişkileri*. Osmanlı Araştırmaları Vakfı, İstanbul 2003.
- Tahsin Paşa. *Abdülhamid: Yıldız Hatıraları*, Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi. İstanbul 1931.
- Tan, Seda. "XIX. Yüzyılda Osmanlı-Hindistan Ticaretine Bir Örnek: At İhracatı." *Mediterranean Journal of Humanities*. Cilt 4, Sayı 2, 2014: 239-247.
- Traubel, Horace L. "The Problem, The Cartoon and The Artist." *The Dollar or The Man?: The Issue of To Day*. Ed. Horace L. Traubel ve Homer Davenport. Small, Maynard & Company, Boston 1900: 1-8.
- Upton, Roger D. *Newmarket & Arabia: An Examination of The Descent of Racers and Courses*. Henry S. King & Co., London 1873.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. "II. Sultan Abdülhamid'in Ha'li ve Ölümüne Dair Bazı Vesikalar." *Bellekten*, Cilt 10, Sayı 40, 1946: 705-748.

Ekler

Resim 1. Türk Elçi Ekselansları Şekib Bey. Davenport, *My Quest of The Arab Horse*, s. 11.

Legation Imperiale.
de Turquie
Washington.

Sept 10th 51
Sept 14

2 June 24th 1906

Sir,

In answer to your request addressed to me on January 18th last, I have the pleasure to inform you that I am advised by the Department of Foreign Affairs that on Trade of His Imperial Majesty the Sultan, my August Master, has been deposed authorizing you to export six or eight mares which you desire to purchase in Syria through your agent in Beyrouth.

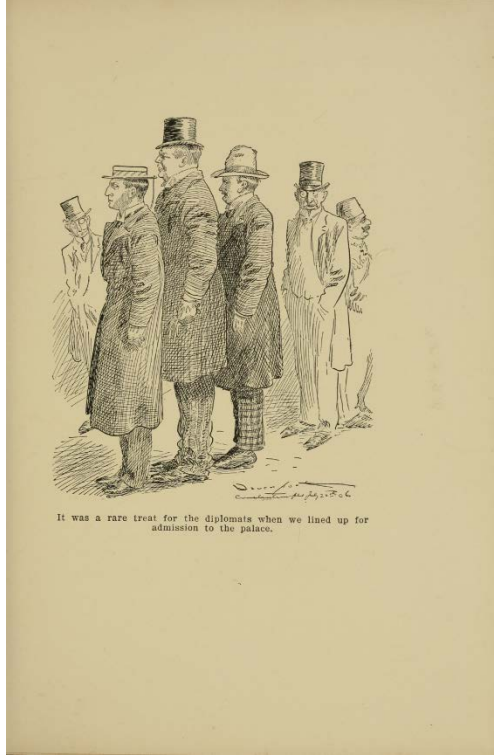
The necessary instructions to this effect have been given to the Department of the Interior and to the General Administration of the Indirect Taxes.

I accept, Sir, the assurance of my distinguished consideration

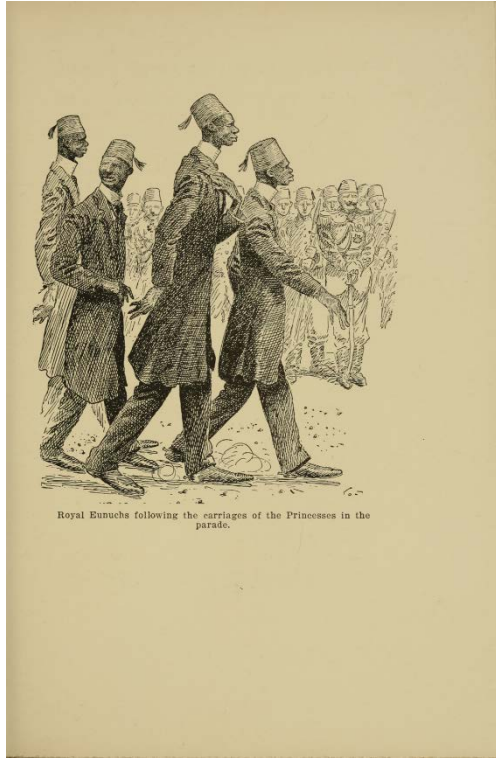
Şekib Bey

Mr Honor Davenport
The Evening Star
Broadway & Fulton St. New York City

Resim 2. Şekib Bey'in Davenport'a Mektubu. Davenport, *My Quest of The Arab Horse*, s. 16.

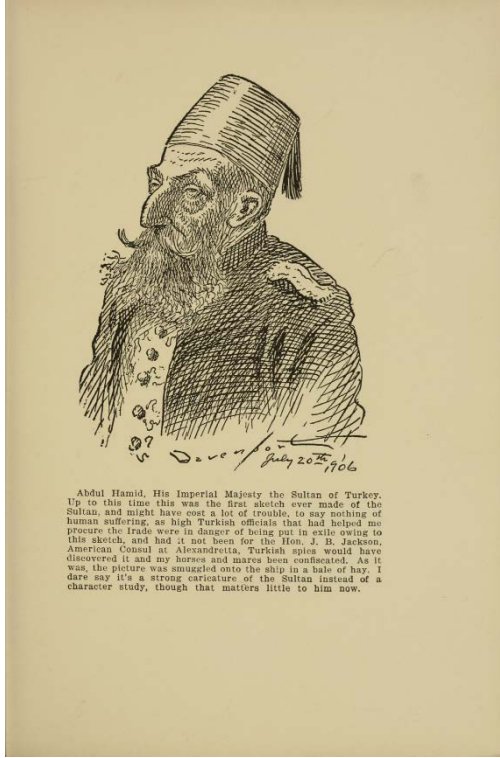

Resim 3. Saraya giriş sırasındaki diplomatlar. Davenport, *My Quest of The Arab Horse*, s. 31.

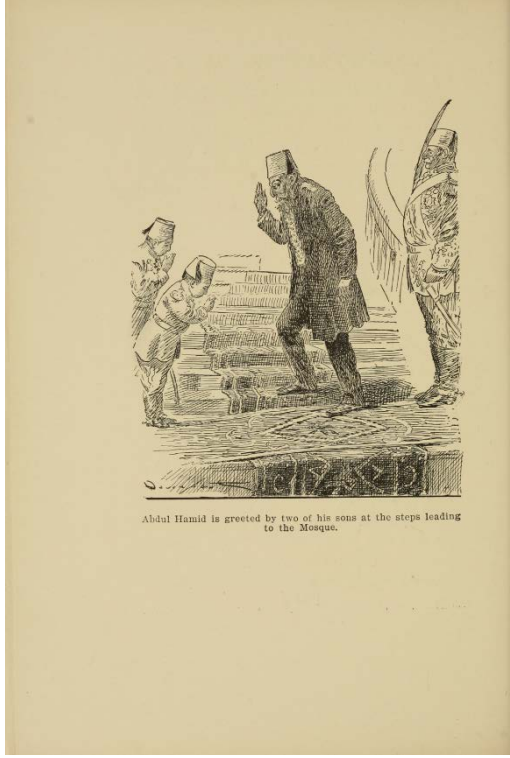

Resim 4. Geçit töreninde harem ağaları. Davenport, *My Quest of The Arab Horse*, s. 37.

II. Abdülhamid'in Karşı Propaganda Hamlesi Olarak Amerikalı Karikatürist Homer Davenport'un Osmanlı'ya Seyahati

Resim 5. Abdülhamid, İmparator Majesteleri. Davenport, *My Quest of The Arab Horse*, s. 27.

Resim 6. Abdülhamid'i selamlayan oğulları. Davenport, *My Quest of The Arab Horse*, s. 42.

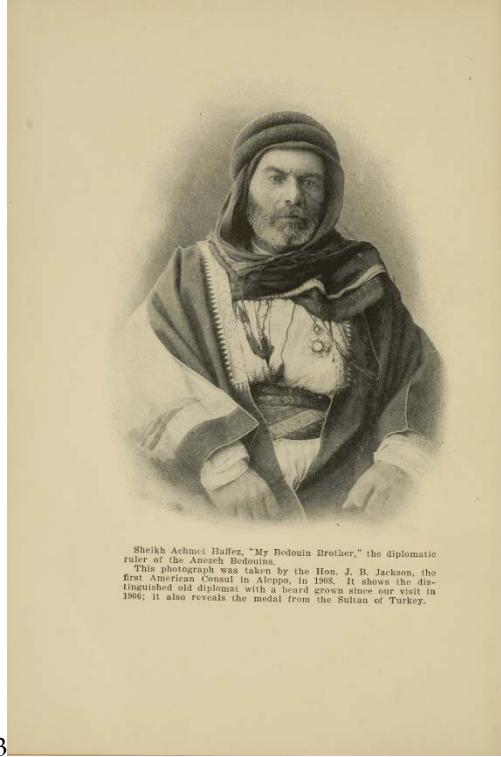

Resim 7. Sultan Camiden dönerken. Davenport, *My Quest of The Arab Horse*, s. 46.

Ameen Zaytoun of the American Consulate at Beyrouth, who was my interpreter to the Anech. A more faithful and thoughtful young man I have never met.

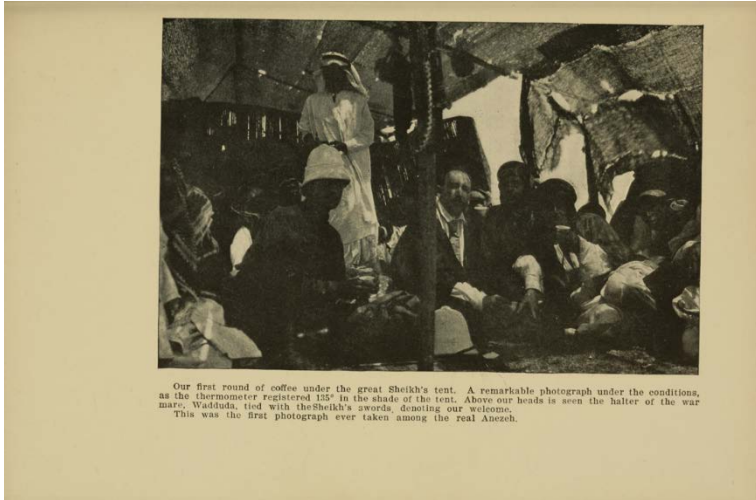
Resim 8. Tercüman Ameen Zeytoun. Davenport, *My Quest of The Arab Horse*, s. 53.

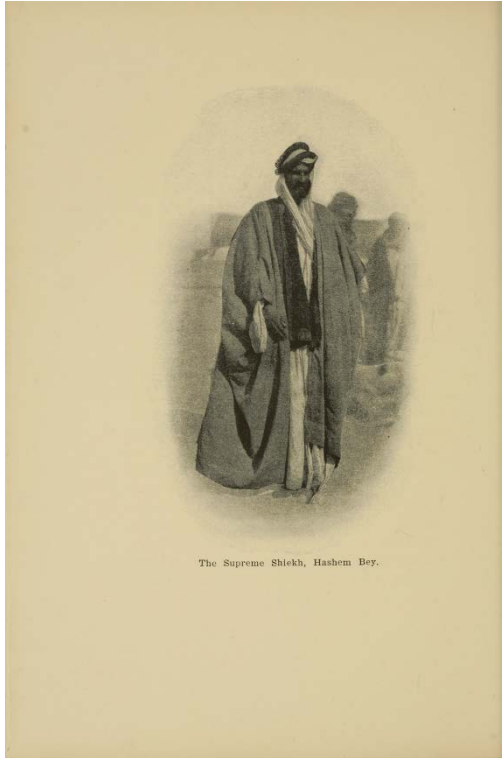
Resim 9. Şeyh Ahmet Hafız. Davenport, *My Quest of The Arab Horse*, s. iv.

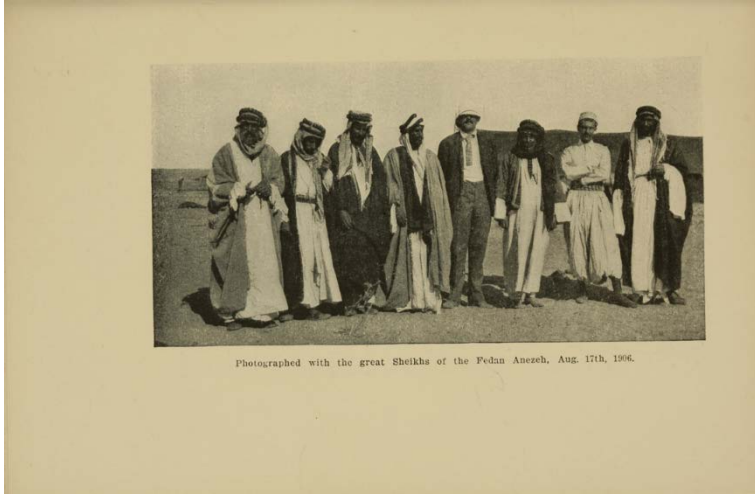
Resim 10. Halep Valisi Nazım Paşa. Davenport, *My Quest of The Arab Horse*, s. 87.

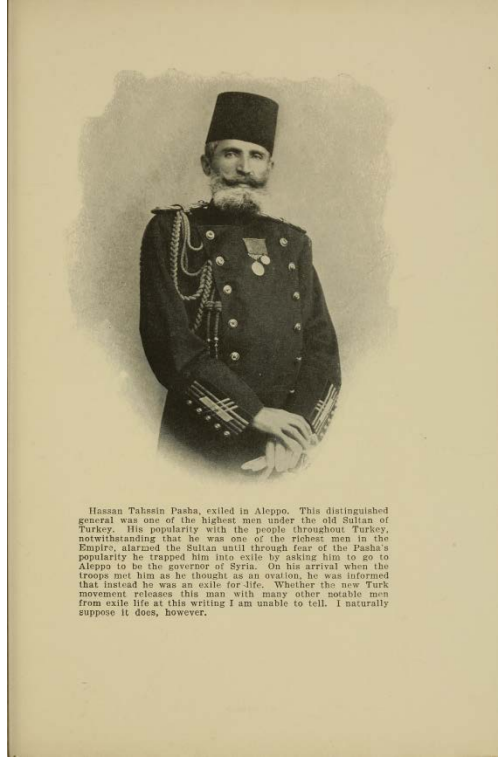
Resim 11. Büyük Şeyh'in çadırı. Davenport, *My Quest of The Arab Horse*, s. 103.

esim 12. Ulu Şeyh Haşim Bey. Davenport, *My Quest of The Arab Horse*, s. 150.

Resim 13. Aneze aşiretinin önde gelenleri. Davenport, *My Quest of The Arab Horse*, s. 161.

Resim 14. Hasan Tahsin Paşa. Davenport, *My Quest of The Arab Horse*, s. 181.